

BIBLIOTEKA EPISTEME

Aristotel

Urednici
GORAN GRETIĆ
BRANKO DESPOT
ZVONKO POSAVEC
VERA ČIČIN-ŠAIN

Politika

Prijevod s izvornika i sedmojezični
tumač temeljnih pojmova
*(grčki, latinski, engleski, francuski,
njemački, ruski, novogrčki)*

TOMISLAV LADAN

Recenzenti
MISLAV JEŽIĆ
FRANJO ŽENKO

GLOBUS/ZAGREB
SVEUČILIŠNA NAKLADA LIBER / ZAGREB

grad, koji je takoreći dosegao granicu potpune samodostatnosti¹⁷, nastavši pak poradi pukog življenja, i opstojeći poradi dobra življenja. Zbog toga svaki grad biva po naravi, ako tako bivaju i prvotne zajedniče. Jer on¹⁸ je njihova svrha, a narav je svrha. Naime, ono što je svako pojedinačno kad mu se postanak završi¹⁹, to nazivamo naravlju²⁰ svake pojedine stvari, kao čovjeka, konja, kuće. Uz to, 'poradi čega je što' i svrha ono su najbolje. A samodostatnost je i svrha i ono najbolje. Iz tih je stvari dakle bjelodano kako je grad jedna od naravnina i da je čovjek po naravi društvena životinja²¹, i onaj koji je bez grada - zbog naravi a ne zbog slučaja - ili je nevaljao ili je bolji od čovjeka; poput onoga kojega Homer pogrdi kao »bez plemena, bez zakona, bez ognjišta.«²² jer dotičnik je istodobno po naravi takav i požudan je rata, te je nalik 'nevezanu potezu' u igri kockom²³. Zbog toga, daje čovjek društvozna životinja, više od svake pčele i bilo koje krdne životinje, posve je jasno. Jer ništa, kao što kažemo, uzalud narav ne čini. A govor²⁴ jedino čovjek ima među

30

1253^a

5

10

¹⁷ Podrazumijeva se 'gospodarska samodostatnost' ili 'samostalnost' kako sadržava i lat. prijevod: *omnis copiae culmen pervasit, šibi plane sufficiens*.

¹⁸ To jest: *grad, grad-driava*.

¹⁹ Ili 'usavrši', to jest: 'kad pojedina stvar dostigne stupanj potpunog razvitka'.

²⁰ Grč. φύσις; lat. *natura*; engl. *nature*; franc. *nature*; njem. *Natur*; rus. *npupoda*; novogrč. φύσις. U hrvatskom je *narav* ili *priroda*. A u Aristotela φύσις znači i *oblik* neke pojedinačnosti, te *bit* i *oblikovni uzrok*, pa *svrhu*, koja je dobro dotične stvari i njezino savršenstvo, budući da je svrha 'oblik koji još nije ozbiljen'. (J. Tricot).

²¹ To jest: čovjek je *društvozna* ili *gradska* ili *građanska* ili *državna* ili *politička* životinja. Grč. πολιτικῶν ζῷον; lat. *civile animal*; engl. *a political animal*; franc. *un animal politique*; njem. *ein staatenbildendes Lebewesen*; rus. *cyw,ecmeo o6ny>cmeeHHoel cymecmeo nonumunecKoe*; novogrč. *νά διαβιοι έν τή πολιτειακός οργανωμένη κοινωνία* (da živi u društvožno ustrojenoj zajedništvu).

²² Homer, *Ilijada*, IX, 63. Dosl. prijevod.

²³ Samo ovo mjesto nije posve jasno, pa je u lat. prijevodu: 'kao usamljen orao na vrhuncima.'

²⁴ Grč. λόγος, lat. *sermo*; engl. *gift of speech*; franc. *la parole*; njem. *Sprache*; rus. *cnaoelpenb*; novogrč. *ρον έναρ&ρον λόγον* (razgovijetan /artikuliran/govor).

[svim] životinjama. Jer dok je glas znak bola ili užitaka, te je stoga prisutan i u ostalih životinja (do toga je, naime, njihova narav stigla, da imaju osjet bola i užitaka i da te mogu označiti jedni drugima), govor pak priopćuje korisno i štetno, pa tako i pravedno i nepravedno. Jer to je, nasuprot ostalim životinjama, ljudima svojstveno, da jedino oni imaju sjetilnu zamjedbnu dobra i zla, pravednog i nepravednog i slično. A zajedništvo takvih²⁵ tvori dom i grad. Po naravi je pak prvotniji grad negoli dom i svaki pojedini od nas. Jer cjelina je nužno prvotnija od dijela. Naime, uništi li se cjelina [tijela], neće biti noge ni ruke, osim možda istoimeno²⁶, kao kad bi tkogod rekao kamena ruka (jer uništena, ona će biti takva)²⁷. Nu sve se stvari određuju učinkom i možnošću, tako te kad više nisu takve, ne može se više ni reći kako su iste, nego samo istoimene. Bjelodano je dakle i da grad biva po naravi i da je prvotniji negoli pojedinac. Jer ako pojedinac, izdvojen, nije samodostatan, slično ostalim dijelovima on će se odnositi prema cjelini. Onaj pak tko se ne može združivati²⁸ ili mu ništa ne treba zbog samodostatnosti, taj i nije nikakav dio grada, te je ili zvijer ili bog.

15

20

25

29

Po naravi dakle postoji poriv u svima za takvim zajedništvom. Onaj pak tko ga je prvi zasnovao uzročnik je najvećih dobara. Jer kao što je - kad je

29

30

²⁵ To jest: 'Zajednica živih stvorova koji poimaju, razlikuju dobro i zlo i si.' ili - kako je u Tricota - 'zajedništvo takvih čuvstava' (*la communaute de ces sentiments*).

²⁶ To jest: 'samo po imenu' ili 'prema pukom zajedništvu imena' (grč. *μόνονύμως*; lat. *ex communiōne nominis*, a u skolastici *univocum* (jednoznačno, istoznačno)).

²⁷ Izričaj nije jasan, i prevodi se različito. Gr. *διαφθαρεῖσα γαρ ἔσται τοιαύτη*; lat. *corrupta enim manus, tališ erit*; engl. *for when destroyed the hand will be no better than that*; franc. *une main de ce genre sera une main morte*; njem. *nur in diesem Sinn wird eine tote Hand noch eine Hand sein*; rus. *pγκα, omdeneunaH om mena, bydem UMeuno maKou KOMeHHoii pγKou*; novogrč. *ή καταστρα φείσα δε ἀληθής τοιαύτη εἶναι*.

²⁸ Ili 'udružiti se' ili 'živjeti u društvu.' Grč. *κοινωνεῖν*; lat. *res suas communicare seu societatem contrahere cum aliis*; engl. *to live in society*; franc. *etre membre d'une communaute*; njem. *in Gemeinschaft leben*; rus. *ecmynumb e o6w,enuē*; novogrč. *ἀποτελεῖ μέρος πολιτειακής κοινωνίας*.